

Xavier Rull

Diccionari de perífrasis verbals

Descripció i remarques d'ús

A B C C D E F G
H i J K L M N O
P Q R S T U V
W X Y Z

AULAMAGNA
PROYECTO CLAYE

Diccionari de perífrasis verbals

Descripció i remarques d'ús

Primera edició: 2021

ISBN: 9788418808029

Dipòsit Legal: SE 1129-2021

© del text:

Xavier Rull

© d'aquesta edició:

Editorial Aula Magna, 2021. McGraw-Hill Interamericana de España S.L.

editorialaulamagna.com

info@editorialaulamagna.com

Imprès a Espanya – Printed in Spain

Queden prohibits, dins dels límits establerts en la llei i sota les disposicions legalment previstes, la reproducció total o parcial d'aquesta obra per qualsevol mitjà o procediment, ja sigui electrònic o mecànic, el tractament informàtic, el lloguer o qualsevol altra forma de cessió de l'obra sense l'autorització prèvia i per escrit dels titulars de drets d'autor. Adreceu-vos a info@editorialaulamagna.com si necessita fotocopiar o escanejar algun fragment d'aquesta obra.

Índex

1. Introducció.	11
1. Objectiu del diccionari.	11
2. Presentació de la informació.	13
3. Abast del diccionari (1): exhaustivitat versus indeterminació.	20
4. Abast del diccionari (2): generalitat versus estàndard.	22
5. Abast del diccionari (3): estàndard disminuït (utilitari però asèptic) versus estàndard expandit (i ric).	25
6. Divergències amb la tradició gramatical descriptiva catalana.	28
7. Variabilitat morfològica en la informació del diccionari.	30
8. Agraïments.	31
2. A l'entorn del concepte de perífrasi verbal.	33
1. Definició de perífrasi verbal.	33
2. Procés de gènesi de les perífrasis verbals.	39
3. Reconeixement d'una perífrasi verbal: la prova de la no-substituïbilitat.	41
4. Reconeixement d'una perífrasi verbal: la col·locació del pronom feble.	62
5. Reconeixement d'una perífrasi verbal: la prova de la no-pronominalització de la forma verbal impersonal.	64
6. Reconeixement d'una perífrasi verbal: la intercalació d'elements.	65

7. Reconeixement d'una perífrasi verbal: contradicció en les proves	66
8. Casos límit	69
9. Construccions que no poden considerar-se perífrasis verbals (malgrat que tradicionalment s'han considerat com a tals).....	74
3. Classificació de perífrasis verbals	79
4. Diccionari de perífrasis verbals	103
5. Corpus	599
6. Bibliografia	601
Sobre l'autor.....	625

Introducció

1. Objectiu del diccionari

Tota llengua té de tenir les seves eines de consulta (en format paper o digital) per a resoldre dubtes sobre com s'ha de parlar i escriure en registres formals: diccionaris, gramàtiques, manuals d'estil, vocabularis terminològics i altres obres especialitzades (per exemple, sobre el tractament de les abreviacions o sobre com transcriure mots escrits originalment en un alfabet diferent).

Aquest *Diccionari de perífrasis verbals. Descripció i remarques d'ús* s'inscriu en aquest conjunt d'eines de consulta. El seu objectiu és donar compte del conjunt de perífrasis verbals de la llengua catalana.

Com a objectiu secundari hi ha el de fornir material ben estructurat per a alimentar futurs diccionaris i altres obres de consulta. En efecte, els diccionaris generals catalans consignen de manera irregular i/o incompleta les perífrasis verbals, malgrat algun petit avenç tècnic que hi ha hagut en aquest camp, i encara molt tímid (per exemple, la segona edició del *Diccionari de la llengua catalana* de l'Institut d'Estudis Catalans (2007) empra de manera més sistemàtica l'etiqueta *verb auxiliar*; aquesta etiqueta ja apareix en el *Gran diccionari 62 de la llengua catalana* (2000), si bé de manera desigual (compareu *anar* o *estar*, d'una banda, i *haver*, de l'altra, etiquetats de manera diferent)). Altres obres de consulta especialitzades, tot i fer alguna aportació interessant, també s'han quedat curtes, com és el

cas del *Diccionari d'ús dels verbs catalans* (1999): aquesta obra resol bé alguna perífrasi verbal (com ara [tenir + participi]) però incomprendiblement obvia moltíssimes altres perífrasis verbals. (L'adverbi *incomprendiblement* té raó de ser perquè, si en algun lloc cal consignar bé les perífrasis verbals, és en una obra que es titula precisament *Diccionari d'ús dels verbs catalans*.) Per tant, aquest *Diccionari de perífrasis verbals. Descripció i remarques d'ús* pot servir perquè futures edicions de diccionaris generals, i també gramàtiques i obres anàlogues, consignin més acuradament la informació relativa a les perífrasis verbals (encara que no cal que recullin tota la informació que es reporta en aquest diccionari, perquè és prolixa i arriba a un nivell de detall força elevat). El *Diccionari de perífrasis verbals. Descripció i remarques d'ús* també permet suplir el *Diccionari d'ús dels verbs catalans*, ja que aquest presenta moltíssimes mancances a l'hora de donar informació sobre verbs que ocorren en perífrasis verbals. Igualment, el *Diccionari de perífrasis verbals. Descripció i remarques d'ús* pot ser útil en els futurs diccionaris bilingües (també anomenats diccionaris d'equivalències); per exemple, les construccions catalanes [haver + participi] i [haver + de + infinitiu] tenen l'equivalent en anglès [have + participi] i [have + to + infinitiu]; però [soler + (a/de) + infinitiu] i [començar + (a/de) + infinitiu] tenen l'equivalent en anglès [used + to + infinitiu] i [start + gerundi]. Com més ben tipificades estinguin les perífrasis verbals, millor ho tindran els qui es dediquen a elaborar diccionaris bilingües (vegeu, com a mostra, el *Diccionari trilingüe de perífrasis verbals espanyol > romanès / català* (Topor [en línia])).

El *Diccionari de perífrasis verbals. Descripció i remarques d'ús* s'adreça fonamentalment a professionals de la correcció lingüística, l'edició i la traducció (molt especialment als qui han après català en una universitat d'arreu del món i es dediquen a traduir del català a la seva llengua, ja que podrien trobar-se, en els textos amb què treballen —sobretot si són literaris—, una perífrasi verbal o un ús d'una perífrasi verbal que desconeixen). També s'adreça al professorat de llengua catalana, tant de secundària com d'adults, i igualment

a professorat i estudiantat de carreres universitàries com Filologia, Traducció, Lingüística i disciplines afins. De manera anàloga, pot ser força útil a aquelles persones que, en el seu àmbit laboral, han de redactar sovint i poden tenir algun dubte sobre l'ús d'una perífrasi verbal: novel·listes, guionistes, periodistes, personal funcionari, articulistes, blogaires, comentaristes i perfils anàlegs. En darrer terme, també pot ser útil a les persones expertes en informàtica que elaboren o gestionen traductors automàtics i altres aparells de comunicació persona-màquina.

Com es pot comprovar, l'ànim d'aquest diccionari és ser una obra pràctica. Per això s'allunya d'altres obres en altres idiomes de títol semblant, com l'equivalent en llengua castellana (*Diccionario de perífrasis verbales*, 2006, a cura d'en Luis García Fernández), que té un format acadèmic, adreçat a professorat universitari, cosa que el fa molt poc manejable per a la consulta del dia a dia de la gent que ha d'escriure textos.

Cal dir, finalment, que en aquesta introducció (i també en algunes remarques dins del cos del diccionari) s'apunten idees sobre la definició teòrica del concepte «perífrasi verbal» i els seus límits, informació que al capdavall és necessària, almenys en un nivell bàsic; però això s'ha fet volgutament limitat en extensió, és a dir, és més un repàs de caràcter didàctic que no pas una anàlisi a fons i extensa. Per a qui vulgui aprofundir en les disquisicions teòriques, pot consultar obres que tracten aquesta qüestió (vegeu la bibliografia).

2. Presentació de la informació

Les perífrasis verbals apareixen en el diccionari ordenades per ordre alfabètic a partir de l'auxiliar que hi ha al principi.

(Cal dir que, si bé cada perífrasi verbal té un únic auxiliar, hi ha un cas especial, la construcció [*anar/dur/eixir/portar/sortir/venir + a + infinitiu*] 'fer cap (a un lloc o a un camp dialèctic)', que apareix cada vegada al lloc on correspondria per cada auxiliar.)

Quan dues perífrasis tenen el mateix auxiliar (per exemple, *acabar*, *estar* o *venir*), l'ordre entre si és: primer, les perífrasis d'infinitiu; segon, les perífrasis de gerundi; i, tercer, les perífrasis de participi. Dins de cada tipologia (per exemple, dintre de les perífrasis d'infinitiu), si n'hi ha més d'una s'han posat primer les que no tenen partícula d'enllaç i, després, les que tenen partícula d'enllaç, en aquest darrer cas ordenant-ho alfabèticament per la partícula d'enllaç si n'hi ha més d'una (i sense tenir en compte si la partícula d'enllaç va entre parèntesis o no). En tot aquest sistema ordenatiu no s'ha tingut en compte si l'auxiliar du pronom feble o no, tot i que, en perífrasis només diferenciades per la presència o absència d'un pronom feble, s'ha consignat primer la que no té pronom feble. D'altra banda, el fet que hi hagi un quantitatiu també fa posar aquella perífrasi verbal més avall a comparació d'una d'ídèntica que no tingui un quantitatiu.

La configuració de cada article (allò que tècnicament s'anomena «microestructura») és l'habitual d'un diccionari: de cada perífrasi verbal se n'ofereix primer l'entrada, després la definició i encabat diversos exemples.

L'entrada mostra l'estructura de la perífrasi verbal, és a dir, quins components la formen. Va en lletra negreta i entre claudàtors. Dins l'entrada, l'auxiliar i la partícula d'enllaç estan escrits en cursiva (el que es coneix com a «ús metalingüístic»). Els components estan separats pel símbol de suma (+), per exemple [*haver* + participi] o [*posar-se* + *a* + infinitiu]. Si una perífrasi verbal té una partícula enmig però aquesta partícula és optativa, s'indica entre parèntesis, per exemple [*soler* + (*a/de*) + infinitiu]. Si són possibles dues o més partícules, s'indica amb una barra inclinada (/), per exemple [*anar* + *a/per* + infinitiu] o [*gostar* + (*a/de*) + infinitiu]. (En el cas de dues partícules d'enllaç o més, es podia haver optat per consignar-ho separatament, és a dir, fer una entrada amb una perífrasi verbal amb la partícula d'enllaç X i una altra entrada amb una perífrasi verbal amb la partícula d'enllaç Y, per a tot seguit, que una remeti a l'altra. Així [*anar* + *a* + infinitiu] i [*anar* + *per* + infinitiu], i que la

segona remetés a la primera. Però consignat-ho tot junt s'evidencia que es tracta d'una sola perífrasi verbal amb diversitat de partícules d'enllaç.)

Si una perífrasi verbal pot incorporar optativament un pronom feble a l'auxiliar, aleshores a l'entrada es consigna primer l'auxiliar sense pronom feble i després, entre parèntesis, l'auxiliar amb pronom feble. Així, per exemple, [*fotre* (o *fotre's*, o *fotre-se-la*) + *a* + infinitiu] per a frases com *El noi va fotre a plorar*, *El noi es va fotre a plorar* i *El noi se la va fotre a plorar*.

Algunes perífrasis verbals es diuen amb una expressió quantitativa, que en alguns casos és de temps (per exemple, *Portem dos mesos investigant això*). En aquest cas, dins dels claudàtors hi figura aquesta menció (sense cursiva, per tal com no és un ús metalingüístic), per exemple [*portar* + gerundi + quantitatiu temporal]. Si l'expressió quantitativa és optativa (per exemple, *Portem casats vint anys* i alhora *Quins passos portes fets, en la investigació?*), aleshores la menció es posa entre parèntesis: [*portar* + participi + (quantitatiu)].

En algun cas, l'entrada remet directament a una altra entrada. Això passa en variants estructurals. En aquest cas s'usa el símbol d'igual (=) entre l'entrada i la remissió.

Encabat de l'entrada ve la definició, en lletra rodona. Tot seguit, si escau hi ha informació addicional sobre l'ús o l'abast territorial de la perífrasi verbal (en aquells casos que no són usuals arreu) o altra informació d'interès, com quan, si hi han dues partícules d'enllaç, una de més usual que l'altra; o si un auxiliar es conjuga només en unes determinades formes de temps (tècnicament se'n diu «defectiu»), com ara [*venir* + (*a/de*) + infinitiu], que es diu només en imperatiu (*Vinga a riure!* o *Vinga de riure!* o *Vinga riure!*).

En aquelles perífrasis verbals que indiquen més d'un concepte, cada significat està consignat en una accepció diferent, numerada amb una xifra anteposada. És el cas de [*deure* + (*de*) + infinitiu], amb una accepció (la número 1) per al significat d'obligació (*Els xiquets deuen creure els pares*) i una altra accepció (la número 2) per al significat de probabilitat (*Ara deuen ser prop de les tres de*

la tarda). O [*acabar + de + infinitiu*], amb una accepció que indica que la fase final d'una acció s'acompleix (*Sisplau, acabeu d'organitzar els paquets, que es fa tard*) i una altra accepció que indica que una acció s'ha assolit fa molt poc (*T'acabo de dir que no facis això*).

Cal advertir, però, que això ha dut a consignar amb el mateix mecanisme l'ús de [*ser + de + infinitiu*] en frases com *Era d'esperar que passés això* (una accepció) i l'ús com a perífrasi verbal d'obligació a la Ribagorça en frases com *Qui ho era de dir!* (per *Qui ho havia de dir!*) (una altra accepció), i així altres casos similars, malgrat que alguns lingüistes considerarien que cal consignar-les per separat perquè s'han generat de manera distinta (a diferència dels dos significats de la perífrasi verbal [*deure + (de) + infinitiu*], que són històricament concatenats l'un de l'altre). En canvi, [*venir + de + infinitiu*] (que indica el passat immediat: *Vinc de llegir un llibre molt interessant*) i [*venir + (de) + infinitiu*] (que es refereix a una acció realitzada per una decisió presa al moment: *Ara li ve de passar, al gos!*) es consignen a banda per raons pràctiques (concretament, perquè la primera és indiscutiblement una perífrasi verbal, mentre que la segona està al límit de ser considerada perífrasi verbal; perquè la segona sempre es diu amb un complement indirecte, mentre que la primera no; i pel funcionament de la partícula d'enllaç, obligatori en un cas i optatiu en l'altre).

En algun cas, en una definició (ja sigui d'accepció única, ja sigui dins una accepció diferent d'altres accepcions) hi han dues o més subaccepcions, encapçalades per números romans en minúscules entre parèntesis i negreta (així, *(i)*, *(ii)*, *(iii)*, *(iv)*, etcètera). Aquí no es tracta pas de significats diferents, sinó d'usos especialitzats d'un mateix significat, o bé d'un ús que mereix atenció per les seves peculiaritats. Vegeu, a tall de mostra, [*voler + infinitiu*] (l'accepció 5). A vegades també és perquè una perífrasi verbal, quan es diu en una negació, s'usa per a un context específic (seria el cas [*deixar + de + infinitiu*] o [*acabar + de + infinitiu*]). En el cas de les perífrasis verbals [*haver + de + infinitiu*] i [*tenir + de + infinitiu*], en les accepcions 1, 7 i 8 (però no pas en les altres), les subaccepcions tenen

un duplicat amb una prima ((i)) perquè això permet consignar a banda l'ús impersonal (*S'ha de recordar que Napoleó va annexionar Catalunya a França*, per exemple). Això es fa així perquè l'ús impersonal d'aquesta perífrasi és molt específic i, alhora, va bé per a fer les remissions des de la perífrasi verbal [*caldre + (de) + infinitiu*] i [*tocar + (a/de) + infinitiu*].

(Certament, en més d'un cas és difícil establir si es tracta de dos usos especialitzats d'un mateix significat —llavors cal consignar-ho en dues subaccepcions— o de dos significats diferents però l'un evolució de l'altre —llavors cal consignar-ho en dues accepcions diferenciades—. Per exemple, en la perífrasi verbal [*haver + de + infinitiu*] que expressa 'obligació', els diferents tipus d'obligacions (perquè els fets porten de manera irremeiable a allò, per una obligació legal o per una obligació moral) s'han consignat en subaccepcions dins una sola accepció; això s'ha fet en part perquè permet posar en una altra accepció el significat d'alta probabilitat que té aquesta mateixa perífrasi verbal. En canvi, [*poder + infinitiu*] expressant 'possibilitat' té consignats en accepcions diferents —i no pas en subaccepcions— els diferents tipus de possibilitats (quan un fet pot donar-se per si sol, sovint aleatòriament; quan es donen les circumstàncies perquè algú faci una cosa; quan algú té la capacitat o l'habitat de fer una cosa; i quan hom té el permís legal per a fer una cosa). Un altre exemple és la perífrasi verbal [*fer + (a) + infinitiu*] que expressa 'causativitat', que pot ser induïda (per tant, causada expressament, buscada; és l'anomenada «causativitat imperativa») (*El majordom va fer posar la taula en aquell racó*) o bé per causes naturals (*El terratrèmol va fer trontollar l'edifici*). La primera pot dir-se amb *manar* o *ordenar* o inclús *disposar* (*El majordom va manar posar la taula en aquell racó*) mentre que la segona no (**El terratrèmol va manar trontollar l'edifici*). Els diccionaris generals tendeixen a consignar separatament els dos significats de *fer* amb valor d'auxiliar, però aquí es consignen com a dues subaccepcions. Finalment, la perífrasi verbal [*freturar + (de) + infinitiu*] s'ha consignat en dues accepcions, amb dues subaccepcions cada una; però en realitat es tracta d'un contínuum (i, de fet, les

definicions de les quatre subaccepcions, llegides seguides, ja permeten veure que es tracta d'una evolució l'una de l'altra). Realment és difícil determinar quan es tracta de variants d'un mateix ús o bé usos diferents.)

Després de la definició, venen els exemples, escrits en cursiva. Van separats amb barres verticals (|). En algun exemple s'hi afegeix entre parèntesis una frase que n'és equivalent o bé un aclariment, a fi d'entendre millor l'abast de la perífrasi verbal en un context específic (informació útil sobretot als estudiants de català de les universitats d'arreu del món). Si cal posar una frase agramatical (en el sentit que no es diu) com a mostra d'una impossibilitat expressiva, aquesta frase du anteposat un asterisc (*). Si un exemple requereix simular un diàleg (per tal d'il·lustrar millor l'ús d'una perífrasi verbal), el canvi de persona que parla es representa amb un guió llarg (—). Atès que els exemples estan escrits en cursiva, si dins d'un exemple real hi havia un mot o una expressió en cursiva, s'hi han posat cometes volades (' ').

En general, els primers exemples són inventats expressament per a aquesta obra i intenten reflectir el català de final del segle XX i principi del segle XXI. Per tant, la seva funció és il·lustrar al màxim de bé possible l'ús de les perífrasis verbals en aquesta època i en els usos més aviat formals. Aquests exemples són els que necessita un parlant per a aclarir el significat d'una perífrasi verbal o per a saber els contextos en què sol aplicar-se aquella perífrasi verbal, i també els que necessita una persona estudiosa de la llengua catalana (o de les llengües romàniques) d'un país no catalanoparlant. Tot seguit s'hi han posat exemples reals pel seu interès com a testimoni. En aquest cas, se n'indica la font entre parèntesis. Aquesta mena d'exemples s'adrecen més aviat a lingüistes. S'han extret de llibres (d'assaig o novel·lístics), articles periodístics, blogs, webs (tant d'institucionals com d'empresarials com de personals), films doblats al català, fulletons informatius emesos per organismes públics, actes de plens (d'ajuntaments, del Parlament de Catalunya, etcètera), emissions de ràdio, algun poema, cançons pop —però no pas de trap,

perquè els seus autors solen emprar volgudament solucions fonètiques, lèxiques i morfosintàctiques al límit del que és la llengua més corrent—, intervencions escrites en fòrums d'internet, exemples recollits oralment (cas en què s'indica la data i, si és pertinent, la procedència de l'informant), alguna piulada a Twitter i fins i tot versots de la Festa Major de Sabadell. Pel que fa a la cronologia, s'han preferenciat els exemples provinents de la llengua de final del segle XX i principi del segle XXI; però també es reporten mostres d'altres èpoques, perquè això permet veure fins a quin punt una perífrasi verbal era present en estadis anteriors de la llengua. (En tot cas, cal advertir que els exemples anteriors al 1913 tenen una ortografia diferent de l'actual.) Per tant, pel que fa als exemples reals hi ha diversitat de la tipologia textual, de registres, de procedència geogràfica i de cronologia.

En els exemples extrets de llibres se n'indica la pàgina. Si l'exemple s'ha extret d'internet se'n dona l'adreça (la URL), si bé cal advertir que algun enllaç ja no funciona.

En els exemples reals, si s'ha suprimit un fragment (perquè no aportava res), s'ha consignat amb uns punts suspensius entre claudàtors (*/ . .*). Si falta cap signe de puntuació o cal afegir-hi un grup de mots per tal d'entendre millor la frase, els afegitons es posen entre claudàtors (*/ /*). I, en textos escrits en ortografia prefabriana, quan hi ha alguna grafia estranya s'ha posat tot seguit entre claudàtors la grafia fabriana, amb un símbol d'igual (=) dins dels claudàtors. També en exemples antics s'ha posat l'explicació d'algun mot que s'ha deixat de dir en català actual (com *mordre*); aquesta explicació va entre claudàtors i hi han cometes simples a banda i banda dins dels claudàtors (*!'*).

Sota dels exemples, hi ha consignada la classificació de la perífrasi verbal o de l'accepció corresponent. Aquesta informació està escrita entre claus (*{ }*). El codi remet a l'apartat III d'aquesta introducció. Així, per exemple, a la perífrasi verbal *[abastar + a + infinitiu]*, al final, després dels exemples, hi ha escrit: *{Classe de perífrasi verbal: A3''}*.

Finalment, després de cada accepció pot haver-hi, en un cos de lletra més reduït, unes remarques. Aquestes remarques aporten informació addicional, com dades històriques, comentaris sobre l'admissibilitat entre lingüistes, puntualment comparació amb altres llengües romàniques i l'anglès, etcètera. En general, la informació de les remarques s'adreça a persones estudioses de la llengua, lingüistes, professionals de la traducció i perfils laborals anàlegs.

3. Abast del diccionari (1): exhaustivitat versus indeterminació

[Nota prèvia: aquí s'empra el terme «forma estàndard del català», i no pas un altre terme (com les expressions més corrents «català estàndard» o «varietat estàndard»; gramàtics com en Pompeu Fabra o en Francesc de Borja Moll ho anomenaven «llengua literària»; també se n'ha dit «llengua culta»; i n'Abelard Saragossà, al llibre *Valencià i català: noms i acadèmies per a una llengua* (2020, pàgina 80) en diu «llengua pública», un terme prou ben trobat), perquè tradicionalment hi ha hagut bastant de garbuix a l'hora de definir aquest concepte. En realitat, l'estàndard és la forma ideal d'una llengua. Lògicament, està basat en la llengua real; però l'estàndard és més reduït que la llengua real. A més, pot haver-hi més d'un estàndard per a una sola llengua (per exemple, el castellà té un mínim de tres estàndards, i el portuguès té un mínim de dos estàndards: en català també hi ha un mínim de dos estàndards, l'un elaborat des de Barcelona i l'altre elaborat des de València). Com a forma ideal que és, la forma estàndard d'una llengua és la que s'ensenya a l'escola, la que sol usar-se en registres formals i la que sol usar-se en traductors automàtics. Com a conseqüència, la forma estàndard acaba sent allò que hom espera trobar-se en llegir un text formal o en sentir una intervenció oral formal (per això, si en el text o en la intervenció oral hi apareix una forma inusual en l'estàndard, per exemple un localisme, el lector o l'audiència s'estranyen). En tot cas, cal evitar caure en una confusió

típica: la forma estàndard d'una llengua no és pas la llengua (dit altrament, l'anglès que s'aprèn a una acadèmia o el castellà que s'ensenya a les escoles de Catalunya no són pas l'anglès real ni el castellà real, sinó una forma artificiosa —però útil des del punt de vista comunicatiu i també polític— d'aquestes dues llengües). Una altra cosa és que, en general, la forma estàndard d'una llengua “representa” aquella llengua als ulls de la gent, tant a nivell local com arreu del món.]

En aquesta obra s'han intentat recollir el màxim de perífrasis verbals del català. És a dir, en la selecció de formes que s'havien de posar al diccionari (allò que tècnicament s'anomena «macroestructura»), s'ha procurat ser exhaustiu.

La tradició gramatical catalana del segle XX considerava perífrasis verbals amb prou feines [*haver* + *de* + infinitiu], [*estar* + gerundi], [*anar* + gerundi], [*anar* + *a/per* + infinitiu] (sovint, però, només preveient la partícula d'enllaç *a*), [*deure* + infinitiu] (amb dos significats) i alguna altra, com [*estar* + *per* + infinitiu], [*fer* + (*a*) + infinitiu], [*gosar* + (*a/de*) + infinitiu], [*acabar* + *de* + infinitiu] (amb dos significats), [*deixar* + *de* + infinitiu] o [*tornar* + (*a*) + infinitiu]. La llista pot variar una mica d'una obra a una altra, no sense divergències (per exemple, n'hi ha alguna que hi afegeix [*caldre* + (*de*) + infinitiu], mentre que d'altres no ho fan).

A partir del tombant del mil·lenni s'ha anat un xic més enllà. N'Antoni Maria Badia i Margarit (en la seva *Gramàtica de la llengua catalana. Descriptiva, normativa, diatòpica, diastràtica*, Enciclopèdia Catalana, 1994) afegeix a la llista [*quedar* (o *quedar-se*) + participi]. Brenda Laca i Anna Gavarró, al capítol sobre perífrasis verbals de l'obra col·lectiva *Gramàtica del català contemporani* (Empúries, 2002), fan una llista un poc més àmplia on hi inclouen (si bé manera marginal) la possibilitat d'usar la partícula d'enllaç *per* al costat de la més general *a* en la perífrasi verbal [*anar* + *a/per* + infinitiu]. I la *Gramàtica de la llengua catalana* de l'Institut d'Estudis Catalans (2017) ofereix una llista prou ambiciosa a comparació d'aportacions anteriors.

En part, el buit descriptiu del segle XX deu tenir a veure sobretot amb la dificultat tècnica per a definir què és una perífrasi verbal.

Però cal afegir-hi que hi han perífrasis verbals que solament es diuen en una regió i rarament apareixen en la forma estàndard del català i, per tant, un tècnic lingüístic que es dedica a l'estudi de la llengua i a la fixació de la seva forma estàndard pot desconèixer-les.

Sigui com vulgui, aquesta qüestió s'havia abordat de manera superficial en el conjunt de gramàtiques catalanes del segle XX. Tal fet ha dut a anècdotes curioses, com ara que en Pompeu Fabra, a la seva *Gramàtica catalana* (Teide, 1956, pàgines 87-88), en llistar les perífrasis verbals d'infinitiu, les descriu primer dient el següent: "Hi ha certs conjunts formats per un verb seguit d'un infinitiu en els quals aquest fa cos amb el verb principal, conjunts que vénen a ésser com temps perífràstics del verb que està en infinitiu"; i, tot seguit, a l'hora de llistar les perífrasis d'infinitiu, es deixi [venir + a + infinitiu], que tot just havia acabat d'usar en aquesta frase (*vénen a ésser*).

Aquest diccionari, doncs, intenta anar un poc més enllà del que ha estat la tradició gramatical catalana.

4. Abast del diccionari (2): generalitat versus estàndard

Amb la filosofia que s'ha descrit a l'apartat anterior, aquest diccionari recull, òbviament, les perífrasis verbals més usuals i, per tant, les que són presents en la forma estàndard del català.

Però també recull aquelles perífrasis verbals que són habituals en algun(s) parlar(s) però desconegudes en molts altres indrets del domini lingüístic i que, per això mateix, no solen figurar en la forma estàndard del català. Seria el cas de les perífrasis verbals [estar-se + a + infinitiu], dita sempre en negatiu, que es troba arreu del Pirineu i Prepirineu (*No m'estic a mirar aquestes coses*); [envelar-se + a + infinitiu], usual a Menorca (*Ets al-lots van envelar-se a riure*); [continuar + a/de + infinitiu], usual a la Catalunya Nord (*No pot continuar de ser el d'abantes*); [bastar + (a) + infinitiu], usual a Mallorca per a indicar una suposició (*Ton pare bastarà venir*); o [ser + a + infinitiu] (equi-

valent a [*anar + a/per + infinitiu*] amb valor de postpretèrit, força corrent al Priorat en tots els temps verbals (*Quan era a contestar el telèfon, van penjar*) i només usual en la resta de parlars i en la forma estàndard del català en passat de subjuntiu (*Si ara fos a fer, ho faria d'una altra manera*).

Els usos dialectals fruit de la influència d'una altra llengua també hi són consignats, bé que degudament tipificats, com [*venir + participi*] per a la veu passiva a l'Alguer (influència de l'italià) o l'ús de cortesia de [*voler + infinitiu*] en imperatiu, usual a Andorra (influència del francès).

La concreció geolectal arriba fins i tot a les variants en les partícules d'enllaç. Així, s'hi consigna [*tornar + (a) + infinitiu*], amb la partícula entre parèntesis (és a dir, optativa), ja que, si bé en general es diu *Tornem a començar*, a les Illes es diu *Tornam començar*. Els lingüistes illencs solen donar per bones totes dues solucions, també en registres formals. El mateix es pot dir de [*soler + (a/de) + infinitiu*] i [*gosar + (a/de) + infinitiu*]. En alguns d'aquests casos, però, l'aparició de la partícula d'enllaç és limitada i aleatòria. En tot cas, una limitació d'aquesta mena és consignada a la definició.

El resultat d'aquest posicionament es pot confrontar amb la informació recollida en els diccionaris generals catalans. En efecte, aquesta obra conté més dades de les que es troben en els diccionaris generals (al capdavant, com s'ha dit, en part l'objectiu d'aquest diccionari és fornir dades per a la millora d'altres diccionaris, tant generals com bilingües). Per això, en aquesta obra lògicament hi figuren les perífrasis verbals que ja apareixen en els diccionaris generals; però també altres perífrasis verbals que els diccionaris generals no han tingut en compte, com [*començar + a + gerundi*] (*Va començar a dient que. . .*), [*cardar-se + a + infinitiu*] com a sinònima de [*posar-se + a + infinitiu*], usual a la regió de Girona i a l'Alt Ter (*Es va cardar a ploure*) o [*agafar + a + infinitiu*], usual en parlars valencians (*El xic va agafar a córrer*). Alhora, en aquest diccionari també s'hi han consignat més partícules d'enllaç de les que solen aparèixer en els diccionaris generals, com ara [*afanyar-se +*

a/de/per + infinitiu] (en aquesta perífrasi verbal, en un diccionari general hom normalment només hi troba la partícula d'enllaç *a*) o [*fer* + (*a*) + infinitiu] amb valor causatiu (*De cara enfora, aquells dos feien a veure que no es coneixien; però, en realitat, tenien un embolic amorós*). Una altra qüestió és si algun d'aquests elements sol ser present o no en la forma estàndard del català. Aquest diccionari detalla en tot moment si una partícula optativa sol usar-se o si, per contra, sol obviar-se en la forma estàndard del català (generalment, quan passa això és que aquella partícula d'enllaç apareix molt esporàdicament i/o està bastant circumscrita geolectalment). Així, en el cas de [*fer* + (*a*) + infinitiu], s'indica que la partícula d'enllaç no sol emprar-se en la forma estàndard del català (i, per tant, rarament apareix en escrits formals). Aquesta informació és rellevant per a persones que han estudiat català en universitats de fora del domini lingüístic català.

Una altra qüestió és aquelles construccions considerades tradicionalment rebutjables però que es diuen força, com [*tenir* + *que* + infinitiu] amb significat d'obligació, fruit d'una possible influència castellana (a la qual cal afegir-hi [*haver-hi* + *que* + infinitiu], si bé es diu menys); [*portar* + gerundi + quantitatiu temporal], que també sembla d'influència castellana (en aquesta llengua *llevar* té un cert comportament de verb lleuger: allà on el català diu *Tens raó* en castellà es diu *Tienes razón* però també *Llevas razón*, mentre que en català no se sol dir **Portes raó*); o [*venir* + gerundi], en què, si hom consulta gramàtiques i manuals d'estil, trobarà que s'admeten (amb més o menys reserves, però al capdavant s'admeten) les perífrasis verbals amb *venir* seguides d'infinitiu i participi, però no pas quan *venir* va seguit de gerundi (això probablement s'explica perquè aquesta darrera construcció deu ser també una influència del castellà). Tanmateix, aquestes tres perífrasis verbals són prou usades i fins i tot apareixen en força textos. Davant d'una perífrasi verbal d'aquesta mena, el dilema que es planteja a l'autor d'un diccionari com aquest és considerable. Ha de decidir si ha de constrènyer l'expressivitat dels parlants (i canviar la perífrasi verbal suspecta per una altra